

СПЕЦИФІКА ПРЕДСТАВЛЕННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПНИХ УЯВЛЕНЬ У ЗНАЧЕННІ СУБСТАНДАРТНОЇ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

Романько Ю. О.

(Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Христенко О. С.

Звернення до особливостей представлення гендерних стереотипів у субстандарті німецької мови зумовлено антропоцентричними тенденціями сучасної лінгвістики, актуальністю питання співвідношення мови та мислення, проблемами впливу соціальних факторів на мовний код. Чоловічі та жіночі якості та відношення до них у суспільстві знайшли своє відображення у лексичному значенні слова.

Гендерний стереотип - явище мовно-культурне і детерміноване історичними умовами. Процес формування гендерних стереотипів розглядається через призму історичного становлення суспільства та визначення первинних чинників для опозиційного розгляду чоловіка і жінки.

Так, мовознавець А. В. Кириліна [1] визначає, що *гендерний стереотип* (від англ. *gender* – "рід") є окремим різновидом стереотипу, що відбиває в мові культурно і соціально обумовлені думки та пресупозиції про ознаки, атрибути та норми поведінки представників обох статей. Базуючись на понятті "стать" як біологічної субстанції, гендер є суспільно зумовленим розумовим конструктом, який впливає на сприйняття базових оцінних компонентів мовної особистості.

Слідом за В. В. Слінчук [2], гендерні стереотипи, враховуючи їх суть та період функціонування в мові, можна поділити на: 1) традиційні - давно вживаються в мові і передають давні уявлення народу про характер та призначення чоловіка та жінки в суспільстві. До них належать такі номінативи: *Ernährer, Adam, Eva, das starke Geschlecht, das schwache (zarte) Geschlecht usw.*; 2) нові – існують у мові відносно недавно, з'явилися внаслідок мінливих умов розвитку суспільства та спираються на сучасні реалії життя і нову предметність. Вони зберігають частку семем традиційних стереотипів, але утворюють нові, більш сучасні уявлення про "жіноче" та "чоловіче". Представлені концептами: *Barbie, Superman, Sex-Symbol, Modell usw.*; 3) актуалізовані - це традиційні стереотипні найменування, перенесені в сучасний дискурс із урахуванням нових семантичних характеристик. До них відносять наступні гендерні пари: *der Partner - die Partnerin, das Weibchen - das Männchen, der Prinz - die Prinzessin usw.*

Уявлення про різницю між чоловіками та жінками, базуються на ознаках "фемінності" і "маскулінності". Вони засвоюються в процесі соціалізації, через культурні норми та спосіб розподілу праці і визначають гендерні ролі та суспільні ідеали, а також є складником мовної картини світу певного етносу. Ці категорії "фемінності" і "маскулінності" не мають загальноприйнятого визначення. Їх можна розглядати як: 1) дескриптивні категорії – сукупність анатомо-біологічних, емоційних, психічних, соціокультурних, поведінкових та ін. характеристик, об'єктивно властивих чоловіку на відміну від жінки і навпаки; 2) аскриптивні категорії – сукупність соціокультурних уявлень про те, які властивості й поведінкові характеристики можуть бути приписувані середньостатистичним чоловіку і жінці; 3) прескриптивні категорії – система настанов, орієнтованих на еталон "справжнього чоловіка" і "справжньої жінки" [3, 21].

Як зазначає О. С. Христенко [4, 14–16], у системі молодіжного соціолекту використовується значна кількість лексем на позначення зовнішньої привабливості дівчини: *Filet, Torte, Schleckrosine, Puppe, heiße Tussi, Bomber, Barbie usw.* та лексем на позначення привабливого чоловіка: *Boy, Chico, Homo, Ken, Macho ma in.* Зокрема, образ дівчини в уявленні хлопців асоціюється насамперед із її зовнішньою привабливістю та сексуальністю, а образ чоловіка, згідно зі стереотипними уявленнями представників обох статей, – з успішністю, енергійністю та "крутизною".

Образ молодого чоловіка та жінки у субстандарті німецької мови представлений метафорично, зокрема, переважає знижена зооморфна та предметна метафора: *Miss Piggy – "повна дівчина", Maus – "дівчина", Biene – "приваблива дівчина", geile Sau – "приваблива жінка"; Gerät – "дівчина", Puppe – "приваблива дівчина" тощо.*

Серед аспектів якостей, що оцінюються у чоловіків та жінок, визначають: "Зовнішній вигляд", "Загальні фізичні ознаки: краса, сила, вік", "Вольові характеристики", "Інтелектуальні якості", "Моральні якості" тощо. У конотативному аспекті значення субстандартних слів мають як позитивний, так і негативний характер, і містять у собі оцінні характеристики. Чоловіки зазвичай зображаються активними та серйозними, а жінки – пасивні, нерациональні та імпульсивні. Хоча це індивідуальні риси, а не ознаки конкретної статі, такі стереотипи застосовуються в багатьох сленгових лексемах стосовно чоловіків і жінок.

1. Кириллина А. В. Гендер: лингвистические аспекты / А. В. Кириллина. - М. : Институт социологии РАН, 1999. - 189 с.
2. Слiнчук В. В. Мовностилiстичнi засоби актуалiзацiї гендерних понять / В. В. Слiнчук // Науковi записки Інституту журналістики. - К. : 2005. - Т. 19. - С. 109-113.
3. Ткачик О. В. Гендерні стереотипи в англomовному фольклорі : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.04 / О. В. Ткачик. - К., 2008. - 212 с.
4. Христенко О. С. Глосарій німецького молодіжного сленгу / О. С. Христенко [за заг. ред. Л.І. Сахарчук]. - Суми : Вид-во СумДУ, 2008. - 271 с.